

KARTA PRZEDMIOTU

- Dane podstawowe**

Nazwa przedmiotu	Prawa człowieka i ich ochrona
Nazwa przedmiotu w języku angielskim	Human rights and their protection
Kierunek studiów	prawo
Poziom studiów (I, II, jednolite magisterskie)	jednolite magisterskie
Forma studiów (stacjonarne, niestacjonarne)	stacjonarne, niestacjonarne
Dyscyplina	prawo
Język wykładowy	polski

Koordinator przedmiotu/osoba odpowiedzialna	Ks. Dr hab. Krzysztof Orzeszyna, prof. KUL Dr Robert Tabaszewski
---	---

Forma zajęć (<i>katalog zamknięty ze słownika</i>)	Liczba godzin	semestr	Punkty ECTS
wykład	30 (dla II roku studiów stacjonarnych) 36 (dla V roku studiów niestacjonarnych)	4	5
konwersatorium			
ćwiczenia	30 (dla II roku studiów stacjonarnych)	4	
laboratorium			
warsztaty			
seminarium			
proseminarium			
lektorat			
praktyki			
zajęcia terenowe			
pracownia dyplomowa			
translatorium			
wizyta studyjna			

Wymagania wstępne	W1 - prawoznawstwo, prawo konstytucyjne, prawo karne, historia prawa. W2 - student posiada podstawową wiedzę o miejscu i znaczeniu nauk prawnych w systemie nauk i relacjach do innych nauk zwłaszcza w zakresie prawa publicznego. W3 – student zna i rozumie zasady wykładni prawa. W4 – student ma wiedzę o roli organów konstytucyjnych w dochodzeniu praw indywidualnych.
-------------------	---

- Cele kształcenia dla przedmiotu**

C1 - wskazanie ochrony praw człowieka co jest związane z funkcjonowaniem prawa konstytucyjnego, prawa administracyjnego, prawa Unii Europejskiej, prawa karnego materialnego i procesowego, międzynarodowego prawa karnego; prawa ochrony danych osobowych; prawa antydyskryminacyjnego.
--

C2 - opanowanie podstawowych wiadomości dotyczących praw człowieka i roli ich zadań. Poznanie, charakteru praw człowieka najbardziej narażonych na naruszenie. Określenie marginesu ochrony dopuszczalności naruszenia praw człowieka. Opanowanie podstawowych wiadomości dotyczących systemów ochrony praw człowieka w prawie krajowym i prawie międzynarodowym. Wyjaśnienie praktycznego zastosowania praw człowieka w ochronie praw jednostki. Celem zajęć jest przekazanie wiedzy o granicach praw człowieka. Wskazanie mechanizmów ochrony tych praw. Określenie podstawowych cech i funkcji instytucji chroniących prawa człowieka. Podmiotów kontrolujących czy prawa człowieka są przestrzegane. Omówienie uprawnień funkcjonariuszy publicznych w kontekście obowiązku ochrony praw człowieka. Wskazanie różnych rodzaju instytucji chroniących prawa człowieka oraz pogłębienie wiedzy w odniesieniu do wybranych instytucji prawnych.

C3 - przekazanie specjalistycznego języka prawnego dotyczącego praw człowieka co pozwoli porozumiewać się w sposób precyzyjny i spójny przy użyciu różnych technik komunikacyjnych ze specjalistami w zakresie prawa jak i odbiorcami spoza grona specjalistów.

Wyrobienie umiejętności w zakresie korzystania z różnych źródeł prawa i innych dokumentów; interpretacji przepisów prawnych i innych dokumentów co jest w zakresie koniecznym dla zrozumienia funkcjonowania prawa międzynarodowego i krajowego z zakresu praw człowieka.

Wyrobienie umiejętności samodzielnego rozwiązywania prostych problemów prawnych; zdobywania informacji dotyczących różnych wydarzeń i weryfikowania ich, korzystając z różnych źródeł przekazu.

Wyrobienie umiejętności posługiwania się w mowie i piśmie terminologią prawną, jak i używać tej terminologii w sposób spójny i zrozumiały z różnymi odbiorcami.

C4 - wyrobienie umiejętności odpowiedniej i rzeczowej oceny priorytetów służących realizacji określonego lub narzuconego zadania oraz docenienie wykorzystywania rzeczowej oceny rozwiązań prawnych pod kątem ochrony praw człowieka, z uwzględnieniem informacji o przedmiocie oceny i unikanie jednostronności. Wyrobienie umiejętności zdobytej wiedzy w praktyce zawodowej i wyrobienie umiejętności rzetelnego i odpowiedzialnego podchodzenia do problemów.

- Efekty uczenia się dla przedmiotu wraz z odniesieniem do efektów kierunkowych**

Symbol	Opis efektu przedmiotowego	Odniesienie do efektu kierunkowego
WIEDZA		
W_01	Zna i rozumie terminologię prawniczą z zakresu prawa krajowego i międzynarodowego praw człowieka, również w języku obcym, co najmniej na poziomie B2+.	K_W03
W_02	Ma szeroką wiedzę na temat źródeł praw człowieka i hierarchii norm prawnych. Zna szczegółowe uwarunkowania tworzenia prawa i stosowania.	K_W04
W_03	Ma uporządkowaną wiedzę o zasadach wykładni praw człowieka.	K_W05
W_04	Ma znaczną wiedzę dotyczącą cech i funkcji praw człowieka i rozumie zasady ich funkcjonowania. Ma pogłębioną wiedzę o podmiotach uczestniczących w stosunkach prawnych właściwych dla praw człowieka.	K_W06
W_05	Ma pogłębioną i uporządkowaną wiedzę o różnych rodzajach instytucji prawnych. Zna i rozumie uwarunkowania prawne, ekonomiczne i etyczne funkcjonowania wybranych instytucji praw człowieka.	K_W07
W_06	Zna prawne zależności między strukturami organizacyjnymi a instytucjami społecznymi, gospodarczymi w skali krajowej i międzynarodowej. Ma pogłębioną wiedzę w odniesieniu do wybranych struktur i instytucji praw człowieka.	K_W08
W_07	Dysponuje wiedzą o metodach i narzędziach pozyskiwania danych właściwych dla praw człowieka, pozwalających opisywać struktury i instytucje prawne.	K_W10
W_08	Posiada zaawansowaną wiedzę o normach prawnych dotyczących struktur i instytucji prawnych oraz rządzących nimi prawidłowościach. Identyfikuje w tym zakresie kierunki rozwoju praw człowieka.	K_W11
W_09	Ma pogłębioną i uporządkowaną wiedzę o procedurach prawnych i procesie ich stosowania w prawach człowieka.	K_W12
W_10	Zna i rozumie aksjologiczny kontekst oraz normatywne i praktyczne skutki przedsiębiorczości.	K_W13
W_11	Dysponuje wiedzą na temat projektowania ścieżki własnego rozwoju. Zna i rozumie różnorodne uwarunkowania prowadzonej działalności.	K_W14
W_12	Zna zasady i normy etyczne obowiązujące zarówno w nauce, jak i w przyszłym wykonywaniu zawodów prawniczych.	K_W15
UMIEJĘTNOŚCI		
U_1	Potrafi dokonywać obserwacji i interpretacji zjawisk społecznych, gospodarczych, analizuje ich powiązania z różnymi obszarami wiedzy prawniczej.	K_U1
U_2	Potrafi wykorzystać pogłębioną wiedzę teoretyczną z zakresu różnych dziedzin prawa w celu analizowania i interpretowania konkretnych (typowych i nietypowych) procesów i zjawisk prawnych, gospodarczych, społecznych.	K_U2
U_3	Potrafi posługiwać się pojęciami prawnymi w celu analizowania zjawisk prawnych oraz formułowania i rozwiązywania problemów, również w języku obcym, co najmniej na poziomie B2+.	K_U3

U_4	Potrafi samodzielnie zdobywać wiedzę oraz rozwijać swoje profesjonalne umiejętności, korzystając z różnych źródeł (w języku rodzimym i w języku obcym, co najmniej na poziomie B2+), w tym nowoczesnych technologii (ICT).	K_U4
U_5	Posiada umiejętności badawcze obejmujące: formułowanie, testowanie i analizę problemów prawnych, dobór metod i narzędzi badawczych służących opracowaniu i prezentacji hipotez oraz wyników pozwalających na rozwiązanie problemów prawnych.	K_U5
U_6	Posiada umiejętność identyfikowania przyczyn i przebiegu wybranych procesów i zjawisk społecznych, gospodarczych, politycznych, oraz prognozowania ich skutków prawnych.	K_U6
U_7	Potrafi w sposób precyzyjny i spójny formułować hipotezy w specjalistycznym języku prawniczym (w tym języku obcym, co najmniej na poziomie B2+), na tematy dotyczące wybranych zagadnień z zakresu nauk prawnych, przy wykorzystaniu różnych ujęć teoretycznych, korzystając zarówno z dorobku nauk prawnych jak i innych dyscyplin.	K_U7
U_8	Potrafi używać specjalistycznego języka prawnego w celu komunikowania się ze zróżnicowanym kręgiem odbiorców, przy użyciu różnych technik informacyjno-komunikacyjnych, również w języku obcym, co najmniej na poziomie B2+.	K_U8
U_9	Posiada umiejętność właściwego doboru źródeł i informacji z nich pochodzących w celu merytorycznej oceny, krytycznej analizy, syntezy i twórczej argumentacji problemów oraz prezentacji ich w zakresie nauk prawnych.	K_U9
U_10	Potrafi pracować w zespole pełniąc różne funkcje, w tym kierując jego pracami, umie przyjmować i wyznaczać zadania oraz prowadzić debatę. Ma elementarne umiejętności organizacyjne pozwalające na realizację zadania celów związanych z projektowaniem i podejmowaniem działań profesjonalnych.	K_U10
U_11	Potrafi samodzielnie planować i realizować własne uczenie się przez całe życie w tym uzupełniać i doskonalić nabytą wiedzę i umiejętności, a także ukierunkowywać innych w tym zakresie.	K_U12
KOMPETENCJE SPOŁECZNE		
K_01	Jest gotów do oceny poziomu posiadanej wiedzy i umiejętności, rozumie znaczenie odpowiedzialnego wypełniania swojej roli zawodowej także w sytuacjach zmieniających się potrzeb społecznych. Uznaje konieczność rozwoju zawodowego.	K_K01
K_02	Uznaje znaczenie wiedzy prawniczej w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych w różnych zakresach i formach do rozstrzygnięcia dylematów pojawiających się w pracy zawodowej oraz jest gotów do zasięgania opinii ekspertów w razie trudności z samodzielnym rozwiązaniem problemu prawnego.	K_K02
K_03	Potrafi odpowiedzialnie oceniać priorytety służące realizacji określonego lub narzuconego zadania, dbać o terminową i efektywną realizację zadań.	K_K03
K_04	Jest przygotowany do przestrzegania i rozwijania zasad etyki zawodowej. Potrafi wskazywać i rozstrzygać problemy moralne i dylematy etyczne związane z własną oraz cudzą pracą i działalnością.	K_K04
K_05	Jest przygotowany do inicjowania i realizacji działań na rzecz interesu publicznego, w szczególności projektów społecznych,	K_K05

	obywatelskich uwzględniając aspekty prawne. Potrafi przewidzieć wielokierunkowe skutki społeczne i prawne swojej działalności.	
K_06	Jest gotów do samodzielnego podejmowania decyzji w oparciu o normy etyczne i prawne, na podstawie krytycznej oceny siebie oraz zespołów i organizacji, w których uczestniczy.	K_K06
K_07	Odpowiedzialnie wypełnia swoją rolę zawodową oraz zobowiązania społeczne.	K_K07
K_08	Jest przygotowany do działania w sposób przedsiębiorczy. Wykazuje aktywność w poszukiwaniu zatrudnienia na rynku pracy.	K_K08

- **Opis przedmiotu/ treści programowe**

<ol style="list-style-type: none"> 1. Określenie historii, źródła i pojęcia praw człowieka 2. Wskazanie generacji i rodzajów praw człowieka 3. Wskazanie ogólnych zasad praw człowieka 4. Wskazanie podmiotów chronionych praw człowieka 5. Wskazanie na związki praw człowieka z prawem krajowym, prawem międzynarodowym i prawem humanitarnym 6. Wskazanie na normatywne systemy ochrony praw jednostki 7. Międzynarodowa a krajowa ochrona praw człowieka 8. Uniwersalna ochrona praw człowieka w systemie ONZ i pozostałych systemach ochrony o zasięgu globalnym 9. Ochrona praw człowieka w regionalnym systemie ochrony Radzie Europy 10. Ochrona praw człowieka w regionalnym systemie ochrony w OBWE i Unii Europejskiej 11. Omówienie wybranych praw człowieka: do zdrowia i życia; do własności; do rzetelnego procesu; do prywatności, do wolności i bezpieczeństwa osobistego; do wolności sumienia i wyznania 12. Omówienie zakresu zakazu dyskryminacji 13. Krajowe organy ochrony praw człowieka 14. Postępowanie przed krajowymi organami ochrony praw człowieka 15. Egzekwowanie praw człowieka i dochodzenie roszczeń w praktyce
--

- **Metody realizacji i weryfikacji efektów uczenia się**

Symbol efektu	Metody dydaktyczne	Metody weryfikacji	Sposoby dokumentacji
WIEDZA			
W_01	Praca z tekstem, Wykład problemowy, wykład konwersatoryjny, Dyskusja	Referat, Sprawozdanie, Kolokwium, Obserwacja, Praca pisemna	Uzupełnione i ocenione kolokwium, referat, karta oceny
W_02	Praca z tekstem, Wykład problemowy, elementy servie learning, Dyskusja	Referat, Sprawozdanie, Kolokwium, Obserwacja, Praca pisemna	Uzupełnione i ocenione kolokwium, referat, karta oceny
W_03	Praca z tekstem, Wykład problemowy, wykład konwersatoryjny, Dyskusja	Referat, Sprawozdanie, Kolokwium, Obserwacja, Praca pisemna	Uzupełnione i ocenione kolokwium, referat, karta oceny
W_04	Wykład problemowy, design thinking, Dyskusja	Referat, Sprawozdanie, Kolokwium, Obserwacja, Praca pisemna	Uzupełnione i ocenione kolokwium, referat, karta oceny

W_05	Praca z tekstem, Wykład problemowy, wykład konwersatoryjny, Dyskusja	Referat, Sprawozdanie, Kolokwium, Obserwacja, Praca pisemna	Uzupełnione i ocenione kolokwium, referat, karta oceny
W_06	Praca z tekstem, elementy design thinking, wykład konwersatoryjny,	Referat, Sprawozdanie, Kolokwium, Obserwacja, Praca pisemna	Uzupełnione i ocenione kolokwium, referat, karta oceny
W_07	Wykład problemowy, Dyskusja	Referat, Sprawozdanie, Kolokwium, Obserwacja, Praca pisemna	Uzupełnione i ocenione kolokwium, referat, karta oceny
W_08	Praca z tekstem, Wykład problemowy	Referat, Sprawozdanie, Kolokwium, Obserwacja, Praca pisemna	Uzupełnione i ocenione kolokwium, referat, karta oceny
W_09	Wykład konwersatoryjny, elementy design thinking, Dyskusja	Referat, Sprawozdanie, Kolokwium, Obserwacja, Praca pisemna	Uzupełnione i ocenione kolokwium, referat, karta oceny
W_10	Praca z tekstem, Wykład problemowy, wykład konwersatoryjny, Dyskusja	Referat, Sprawozdanie, Kolokwium, Obserwacja, Praca pisemna	Uzupełnione i ocenione kolokwium, referat, karta oceny
W_11	Wykład problemowy, Dyskusja	Referat, Sprawozdanie, Kolokwium, Obserwacja, Praca pisemna	Uzupełnione i ocenione kolokwium, referat, karta oceny
W_12	Wykład problemowy, wykład konwersatoryjny, Dyskusja	Referat, Sprawozdanie, Kolokwium, Obserwacja, Praca pisemna	Uzupełnione i ocenione kolokwium, referat, karta oceny
UMIEJĘTNOŚCI			
U_1	Rozmowa sokratyczna, Studium przypadku (case study), Praca zespołowa, Metoda SWOT	Sprawdzenie umiejętności praktycznych, Referat	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem
U_2	Rozmowa sokratyczna, Studium przypadku, design thinking, Praca zespołowa, Metoda SWOT	Sprawdzenie umiejętności praktycznych, Referat	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem
U_3	Rozmowa sokratyczna, Studium przypadku (case study), Praca zespołowa, Metoda SWOT	Sprawdzenie umiejętności praktycznych, Referat	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem, Karta oceny pracy w grupie
U_4	Rozmowa sokratyczna, Studium przypadku (case study), Praca zespołowa, Metoda SWOT	Sprawdzenie umiejętności praktycznych, Referat	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem
U_5	Rozmowa sokratyczna, elementy service learning, studium przypadku (case study), Praca zespołowa, Metoda SWOT	Sprawdzenie umiejętności praktycznych, Referat	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem
U_6	Rozmowa sokratyczna, Studium przypadku (case	Sprawdzenie umiejętności praktycznych, Referat	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z

	study), Praca zespołowa, Metoda SWOT		referatem, Karta oceny pracy w grupie
U_7	Rozmowa sokratyczna, Studium przypadku (case study), Praca zespołowa, Metoda SWOT	Sprawdzenie umiejętności praktycznych, Referat	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem
U_8	Rozmowa sokratyczna, elementy service learning, Praca zespołowa, Metoda SWOT	Sprawdzenie umiejętności praktycznych, Referat	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem
U_9	Rozmowa sokratyczna, Studium przypadku (case study), Praca zespołowa, Metoda SWOT	Sprawdzenie umiejętności praktycznych, Referat	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem, Karta oceny pracy w grupie
U_10	Rozmowa sokratyczna, Studium przypadku (case study), Praca zespołowa, Metoda SWOT	Sprawdzenie umiejętności praktycznych, Referat	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem
U_11	Rozmowa sokratyczna, Studium przypadku (case study), Praca zespołowa, Metoda SWOT	Sprawdzenie umiejętności praktycznych, Referat	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem
KOMPETENCJE SPOŁECZNE			
K_01	Odgrywanie ról, Studium przypadku (case study), dyskusja, metoda projektu	Obserwacja, prezentacja	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem, Karta oceny pracy w grupie
K_02	Studium przypadku (case study), elementy service learning, dyskusja, metoda projektu, Praca w parach	Obserwacja, prezentacja	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem, Karta oceny pracy w grupie
K_03	Studium przypadku (case study), dyskusja, metoda projektu	Obserwacja, prezentacja	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem, Karta oceny pracy w grupie
K_04	Studium przypadku (case study), elementy service learning, dyskusja, metoda projektu	Obserwacja, prezentacja	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem, Karta oceny pracy w grupie
K_05	Studium przypadku (case study), dyskusja, metoda projektu	Obserwacja, prezentacja	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem, Karta oceny pracy w grupie
K_06	Studium przypadku (case study), elementy service learning, dyskusja, metoda projektu	Obserwacja, prezentacja	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem, Karta oceny pracy w grupie
K_07	Studium przypadku (case study), elementy service learning, dyskusja, metoda projektu	Obserwacja, prezentacja	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem, Karta oceny pracy w grupie

K_08	Studium przypadku (case study), dyskusja, metoda projektu	Obserwacja, prezentacja	Uzupełnione i ocenione kolokwium, Plik z referatem, Karta oceny pracy w grupie
------	---	-------------------------	--

- **Kryteria oceny:**

W zakresie ćwiczeń uzyskanie zaliczenia wymaga otrzymanie min. 51 % poprawnych odpowiedzi z końcowego testu jednokrotnego wyboru składającego się z 21 pytań. Stanowi to 70 % oceny końcowej. Pozostałymi składnikami oceny jest: opracowanie fakultatywnego referatu – 20% oraz aktywności na zajęciach – 10%. Poprawka kolokwium w formie ustnej – 3 pytania. W zakresie wykładu uzyskania oceny pozytywnej z egzaminu w formie testu jednokrotnego wyboru składającego się z 21 pytań wymaga otrzymanie min. 51 % poprawnych odpowiedzi. Poprawa egzaminu w formie ustnej. Egzamin będzie się odbywał w formie stacjonarnej.

W razie wystąpienia nauczania zdalnego zaliczenie ćwiczeń i egzaminu wymaga otrzymanie min. 51 % poprawnych odpowiedzi z końcowego testu w formie jednokrotnego wyboru składającego się z 21 pytań umieszczonego na platformie zdalnej. Stanowi to 100% oceny końcowej z egzaminu i 70 % oceny końcowej. Pozostałymi składnikami oceny z ćwiczeń jest: opracowanie fakultatywnego referatu – 20% oraz aktywności na zajęciach online – 10%. Poprawka kolokwium w formie zdalnej – 3 pytania, z czego do uzyskania oceny pozytywnej wymagana jest odpowiedź na przynajmniej dwa pytania.

Rozkład ocen dla wykładu i ćwiczeń: dst – 11-13 pkt; dst+ – 14-15; db – 16-18 pkt; db+ – 19-20 pkt; bdb –21 pkt.

Obciążenie pracą studenta

Forma aktywności studenta	Liczba godzin
Liczba godzin kontaktowych z nauczycielem	60 (studia stacjonarne) 36 (studia niestacjonarne)
Liczba godzin indywidualnej pracy studenta	240 (studia stacjonarne) 260 (studia niestacjonarne)

- **Literatura**

Literatura podstawowa
<ol style="list-style-type: none">1. Orzeszyna K., Skwarzyński M., Tabaszewski R., Prawo międzynarodowe praw człowieka, C.H. Beck, Wydanie drugie poprawione, Warszawa 2022.2. Hołda Z., Ostrowska D., Hołda J., Rybczyńska J. A., Prawa Człowieka, Zarys wykładu, Warszawa 2014. Akty normatywne: <ol style="list-style-type: none">1. Karta Narodów Zjednoczonych San Francisco, 26 czerwca 1945 r., Dz.U. z 1947 r. Nr 23, poz. 90.2. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Paryż, 10 grudnia 1948 r., U.N. Doc. A/810 at 71.3. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, Nowy Jork, 16 grudnia 1966 r., Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167.4. Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych, Nowy Jork, 16 grudnia 1966 r., Dz.U. z 1977 r., Nr 38, poz. 169.5. Statut Rady Europy, Londyn, 5 maja 1949 r., Dz.U. z 1994 r. Nr 118, poz. 565 ze zm.6. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2, Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.7. Europejska Karta Społeczna (zrewidowana), Strasburg, 3 maja 1996 r., E.T.S. Nr 163.8. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Paryż, 7 grudnia 2000 r., Dz.Ur.UE z 2010 r. Nr C 83/389 PL.9. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).10. Ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, Dz.U. z 1987 r. Nr 21, poz. 123 ze zm.11. Ustawa z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka, Dz.U. z 2000 r. Nr 6, poz. 69 ze zm.12. Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, Dz.U. z 2009 r. Nr 52, poz. 417 ze zm.13. Ustawa o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym z dnia 30 listopada 2016 r., Dz.U. z 2016 r. poz. 2072 ze zm.
Literatura uzupełniająca
<ol style="list-style-type: none">1. Banaszak B., Bisztyga A., Complak K., Jabłoński M., Wieruszewski R., Wójtowicz K., System ochrony praw człowieka, Kraków 2005;2. Jasudowicz T., Gronowska B., Balcerzak M., Lubiszewski M., Mizerski R., Prawa człowieka i ich ochrona – podręcznik dla studentów prawa i administracji, Toruń 2010;3. Brzozowski W., Krzywoń A., Wiącek M., Prawa człowieka, Warszawa 2018;4. Jabłoński M., Jarosz – Żukowska S., Praw człowieka i system ich ochrony, Wrocław 2004;5. Garlicki L., Hofmański P., Wróbel A. (red.), Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Komentarz do artykułów 1–18, Tom I, Warszawa 2010;6. Garlicki L., Hofmański P., Wróbel A. (red.), Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Komentarz do artykułów 19–59 oraz Protokołów dodatkowych, Tom II, Warszawa 2010.